

Юридичні науки

УДК 343.98.06

Костюкова Тетяна Сергіївна

судовий експерт

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України

Костюкова Татьяна Сергеевна

судебный эксперт

Харьковский научно-исследовательский экспертно-криминалистический центр

Министерства внутренних дел Украины

Kostyukova Tetyana

Judicial Expert

Kharkiv Research Expertly-Criminalistics Center of the

Ministry of Internal Affairs of Ukraine

Грецьких Інна Анатоліївна

судовий експерт

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України

Грецких Инна Анатольевна

судебный эксперт

Харьковский научно-исследовательский экспертно-криминалистический центр

Министерства внутренних дел Украины

Hretskih Inna

Judicial Expert

Kharkiv Research Expertly-Criminalistics Center of the

Ministry of Internal Affairs of Ukraine

**АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ ДАКТИЛОСКОПІЧНОГО
ПОХОДЖЕННЯ
АСПЕКТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ СЛЕДОВ
ДАКТИЛОСКОПИЧЕСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ
ASPECTS OF THE STUDY OF TRACES OF DACTYLOSCOPIC
ORIGIN**

***Анотація.** Проаналізовано проблеми дослідження слідів дактилоскопічного походження. Визначено основні проблеми виявлення, фіксації та вилучення слідів рук, які зумовлюються як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. Запропоновано вирішення проблем дослідження слідів дактилоскопічного походження. Виділено перспективні напрямки роботи зі слідами рук. Відзначено, що одним із пріоритетних напрямків роботи правоохоронних органів та Експертної служби має бути цілеспрямована розробка та впровадження перспективних методів роботи зі слідами дактилоскопічного походження.*

***Ключові слова:** дактилоскопія, сліди дактилоскопічного походження, проблеми роботи зі слідами, перспективи дактилоскопічних досліджень.*

***Аннотация.** Проанализированы проблемы исследования следов дактилоскопического происхождения. Определены основные проблемы выявления, фиксации и изъятия следов рук, которые обуславливаются как объективными так и субъективными факторами. Предложены решения проблем исследования следов дактилоскопического происхождения. Выделены перспективные направления работы со следами рук. Отмечено, что одним из приоритетных направлений работы правоохранительных органов и Экспертной службы должна быть целенаправленная разработка и внедрение перспективных методов работы со следами дактилоскопического происхождения.*

Ключевые слова: дактилоскопия, следы дактилоскопического происхождения, проблемы работы со следами, перспективы дактилоскопических исследований.

Summary. The modern state of problems of research of tracks of dactyloscopic origin is analysed. The basic problems of exposure, fixing and withdrawals of tracks of hands that is stipulated both objective and by human factors, are certain. Given suggestion in decision of problems of research of tracks of dactyloscopic origin. Perspective work assignments are distinguished with tracks of hands. It is marked that purposeful development and introduction of perspective methods of work must one of priority work of law enforcement authorities and Expert service assignments be with tracks of dactyloscopic origin

Key words: dactylography, tracks of dactyloscopic origin, problems of work with tracks, prospect of dactyloscopic researches.

Постановка проблеми. Одним із найрозповдженіших видів криміналістичних досліджень є дослідження слідів дактилоскопічного походження. В переважній більшості такими слідами є сліди пальців рук та долонь, хоча іноді до об'єктів дактилоскопічних досліджень відносять також візерунки босих ніг людини. Вказані дослідження допомагають вирішити ряд діагностичних та ідентифікаційних питань спрямованих на встановлення особи, що вчинила кримінальне правопорушення.

Стан дослідження проблеми. Вказана проблематика завжди була актуальною. Це пояснюється потребами практики, обумовленими розповсюдженістю вказаного виду слідів. Незважаючи на суттєві наукові розробки дактилоскопії та існування значної кількості методичних рекомендацій, науково-технічний прогрес не стоїть на місці та обумовлює

розробку нових ефективних методів та засобів роботи зі слідами дактилоскопічного походження.

Метою вказаної статті є визначення основних аспектів дослідження слідів дактилоскопічного походження, а також впровадження ефективних методів та засобів при роботі зі слідами дактилоскопічних слідів. Для досягнення вказаної мети, поставлено наступні завдання: проаналізувати сучасний стан проблем виявлення та дослідження слідів рук; дослідити основні перспективи криміналістичного дослідження слідів рук.

Виклад основного матеріалу. Дослідження слідів дактилоскопічного походження в першу чергу залежить від правильної роботи з такими слідами на місці події. Якість встановлення інформації в результаті дактилоскопічного дослідження залежить від застосованих методів виявлення слідів рук на місці події. З метою забезпечення подальшого експертного дослідження та ідентифікації особи під час роботи зі слідами рук на місці події треба дотримуватись загальних рекомендацій: запобігання випадковому знищенню слідів на місці події, залишенню додаткових слідів членами слідчо-оперативної групи тощо; та спеціальні рекомендації роботи з об’єктами, які можуть містити дактилоскопічні сліди, а саме: обережне дослідження об’єктів без використання методів, що можуть пошкодити слід, надання переваги вилученню слідів разом із об’єктами носіями, обережна фіксація та вилучення дактилоскопічних слідів тощо.

Окрім дотримання рекомендацій щодо виявлення слідів рук на місці події важливе значення має також процес вилучення та упакування таких слідів. Так при упакуванні об’єктів зі слідами дактилоскопічного походження криміналісти повинні обмежити можливість їх пошкодження шляхом контакту із упаковкою.

Недоліки в роботі зі слідами дактилоскопічного походження обумовлюються різними причинами об’єктивного та суб’єктивного

характеру: інтенсивний та напружений режим роботи на місці події, неналежне техніко-криміналістичне забезпечення правоохоронних органів, брак кадрів, низький рівень кваліфікації інспекторів-криміналістів, халатність у виконанні посадових обов’язків відповідальними особами тощо. Вирішення вказаних проблем можливе, але із застосуванням комплексного загальнодержавного підходу до удосконалення роботи правоохоронних органів взагалі, а також підвищення підготовки інспекторів-криміналістів зокрема, адже саме від них залежить якість первинної роботи зі слідами. Тому на курсах первинної підготовки та освітньо-професійних програмах підготовки інспекторів-криміналістів повинна приділятися особлива увага роботі зі слідами рук під час огляду місця події. Крім того, курси підвищення кваліфікації вказаних спеціалістів повинні включати не лише дисципліни щодо роботи з такими слідами, але й розглядатися новітні досягнення науки та техніки в галузі дактилоскопії та роботі зі слідами дактилоскопічного походження.

Поряд з цим робота на місці події хоч і є основною частиною отримання якісних слідів дактилоскопічного походження, але не єдиною. Адже ідентифікаційні дослідження потребують також якісно відібраних зразків для експертного дослідження (дактилокарт осіб), які згодом поміщуються до криміналістичних обліків. Тому можна виділити два шляхи отримання слідів рук: в процесі огляду місця події та під час дактилоскопічної реєстрації осіб (підозрюваних, невпізнаних трупів тощо).

Так на даний час технічний прогрес дозволив впорядкувати і систематизувати дактилоскопічну інформацію, шляхом створення автоматизованих дактилоскопічних ідентифікаційних систем (далі – АДІС). На сьогоднішній день АДІС є найбільш інформативним та результативним із криміналістичних обліків. АДІС забезпечує можливість оперативного надання інформації органам досудового розслідування щодо осіб, дактилоскопічні карти, яких містяться в масиві дактилоскопічних

обліків, та слідів рук з місць злочинів, що наявні в базі. Проте погана якість слідів впливає на час їх обробки та знижує пошукові характеристики [2, с. 202-203].

Врахування та недопущення недоліків при отриманні відбитків слідів рук підвищить якість ідентифікаційного дослідження слідів дактилоскопічного походження та збільшить можливості автоматизованих ідентифікаційних систем.

Проблеми, які виникають при застосуванні традиційних методів дактилоскопіювання та проведення дактилоскопічних досліджень можуть в певній мірі бути вирішеними новими перспективними методами. Як то використання біометричних технологій, а саме пристроїв для перетворення папілярного візерунку пальця в цифрове, тобто дактилоскопічних сканерів.

На сьогодні відомо багато видів дактилоскопічних сканерів, які за принципом роботи можна поділити на три основні категорії: оптичні, ультразвукові та напівпровідникові.

Безконтактне дактилоскопіювання слідів рук є одним із нових та перспективних напрямком. Одним із різновидів безконтактного сканера є сканер, що використовує поляризацію світла. Перевагами оптичних сканерів є відносно низька ціна; компактність. Нажаль, маються і недоліки: пил, бруд, подряпини можуть суттєво погіршити якість цифрового відбитка, тому оптичні сканери потребують постійного догляду. Ще одним недоліком є чутливість до стану шкіри на самому пальці - жирна, суха чи потріскана шкіра можуть бути причиною розмитого зображення.

Найбільший недолік всіх сканерів – слабка захищеність від муляжів та інших способів обману, які потребують доопрацювання, а також вони є більш затратними ніж традиційні методи дактилоскопіювання. Проте дані технології дозволяють отримати відбитки пальців ідеальної якості без забруднення, а отже підвищити перспективи встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Висновки. Проблеми криміналістичного дослідження слідів дактилоскопічного походження обумовлюються об'єктивними та суб'єктивними факторами. Вони повинні вирішуватися комплексно на загальнодержавному рівні шляхом удосконалення матеріально-технічного забезпечення правоохоронних органів, підвищення якості підготовки висококваліфікованих кадрів для підрозділів криміналістичного забезпечення розслідування, удосконалення процедури впровадження новітніх досягнень науки та техніки у експертну та криміналістичну діяльність. Одним із пріоритетних напрямів роботи правоохоронних органів та Експертної служби має бути цілеспрямована розробка та впровадження перспективних методів роботи зі слідами дактилоскопічного походження.

Література

1. Бдайцієва Х. М. Використання слідів дактилоскопічного походження в процесі доказування по кримінальному провадженні // Матеріали III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття» (Харків, 19 черв. 2020). С. 127-130.
2. Гапченко К. О. Проблеми якості дактилоскопічних карт при формуванні дактилоскопічного обліку // Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : збірник матеріалів міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 150-річчю з дня народження Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 18–19 квіт. 2019 р.). С. 202-204.
3. Каушев А. А. Виды качества отпечатков пальцев рук. Теория и практика общественного развития. 2016. Вып. 3. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vidy-kachestva-otpechatkov-paltsev-ruk> (дата зверення: 26.08.2020).

4. Лапта С. П. Перспективні напрями розвитку дактилоскопії в зарубіжних країнах // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ, 2017. № 3 (78). С. 59–66. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2532> (дата звернення: 26.08.2020).
5. Рогатюк І. В. Напрями удосконалення використання дактилоскопічної інформації в діяльності органів досудового розслідування та прокуратури // Часопис Київського університету права, 2014. № 1. С. 292–296. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkur_2014_1_69 (дата звернення: 28.09.2020).
6. Хахановський В. Г. Автоматизація експертних дактилоскопічних досліджень // Форум права. 2011. № 1. С. 1078–1084. URL: [https://FP_index.htm_2011_1_174%20\(2\).pdf](https://FP_index.htm_2011_1_174%20(2).pdf) (дата звернення: 29.08.2020).

References

1. Bdaitsiieva Kh.M. 2020. The use of traces of dactyloscopic origin in the process of proving in criminal proceedings [Vykorystania slidiv daktyloskopichnogo pokhodzhennya v protsesi dokazuvannya po kryminalnomu provadzhenni]. In: Research Institute of Public Policy and Social Sciences., Theoretical questions ... (переклад) [Teoretychni pytannya ... (транслітерація) : materialy ... (транслітерація)]. Kharkiv, 19 Juni. Kharkiv: Naukovo-doslidnyy instytut publichnoi polityky I sotsialnykh nauk.
2. Gapchenko K.O. 2019. Problems of quality of dactyloscopic cards at formation of dactyloscopic accounting [Problemy yakosti daktyloskopichnykh kart pry formuvanni daktyloskopichnogo obliku]. In: NDISE., Current issues ... (переклад) [Aktualni pytannya ...

- (транслітерація) : materialy ... (транслітерація)]. Kharkiv, 18-19 April. Kharkiv: NDISE.
3. Kaushev A.A. 2016. Types of print quality ... (переклад) [Vidy kachestva otpechatkov ... (транслітерація)]. *Teoriya i praktika obshhestvennogo razvitiya - Theory and practice of social development*, [online] Iss. 3. Available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/vidy-kachestva-otpechatkov-paltsev-ruk> [Accessed 26 August 2020].
 4. Lapta S.P. 2017. Promising directions of development ... (переклад) [Perspektyvni napryamy rozvytku ... (транслітерація)]. *Visnyk Kharkivskogo natsionalnogo universytetu vnutrishnikh sprav - Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, [online] Iss. 3 (78). P. 59–66. Available at: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2532> [Accessed 26 August 2020].
 5. Rogatuk I.V. 2014. Areas for improvement ... (переклад) [Napryamy udoskonalennya ... (транслітерація)]. *Chasopys Kyivskogo universytetu prava - Journal of Kyiv University of Law*, [online] №1. P. 292-296. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_1_69 [Accessed 28 August 2020].
 6. Chachanovsky V.G. 2011. Expert automation ... (переклад) [Avtomatyzatsiya ekspertnykh ... (транслітерація)]. *Forum prava - Forum of law*, [online] №1. P. 1078–1084. Available at: [http://FP_index.htm_2011_1_174%20\(2\).pdf](http://FP_index.htm_2011_1_174%20(2).pdf) [Accessed 29 August 2020].